

KEJSERLIGA FINSKA HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAPETS HANDLINGAR. 4:E TOM. 2:A HÄFTET. ÅBO 1857.

Häftet innehåller utom Herr Meurmans prisbelönta afhandling på några sidor: »Exposition af väfnader i Åbo», på än färre: »Finsk skiffer» och slutligen en lång förteckning på Sällskapets ledamöter den 1 Nov. 1856. Vi vilja icke härmed säga, att de två notiserna äro värdelösa. Men bra magert tager sig häftet ut, om man afräknar den särskildt tryckta prisskriften.

10

J. V. S.

23 TRÅKIG POLEMIK.

Litteraturblad n:o 8, augusti 1857

Vi hafva icke bort vägra ofvanstående lilla diatrib en plats i bladet, ehuru önskligt varit, att den gifvit bidrag till upplysande af den sak, hvarom dess titel talar, icke blott luft åt en sårad fåfånga.

20

Om det endast vore medgifvandet, att Förf:s resonnement om grundskattens i Finland kapitaliserande är ett exempel, icke ett förslag, som af oss begäres, äro vi dertill så villige som skyldige. Vår reservation vänder sig således icke mot förslaget utan mot exemplet, emedan detta är taget ur eget lands förhållanden och framträder med pretension, att framställa en önskvärd reform – diverse konsiderationer vid dess genomförande oberäknade.

30

Vi erinra också, att vi icke påstått Förf. hafva framställt något reformförslag. Våra ord äro, att det vid andra meddelanden till bladet icke inträffat: »att det skulle angått bestående förhållanden i eget land och inneburit förslag till någon reform i dessa.» Men Hr E. B:s meddelande angår sådane förhållanden och »*innebär*» förslag till reform.

Detta var hufvudsak. I förbigående anmärkte vi, att Förf:s försökta bevisning för den bestående jordskattens egenskap, att nedtrycka produktionen, icke tål någon granskning. Ty Förf. bevisar icke, hvad som borde bevisas. Bevisningen att beskattning fördyrar produktionen ansågo vi för öfverflödig. »Att all beskattning gör produktionen dyrare, erkännes lätt utan allt bevis,» taga vi oss friheten vidhålla.

40

Ty hufvudfrågan gällde den *gamla* jordskattens lämplighet, dess företräden eller olägenheter i jmförelse med annan beskattning. Vi ville icke tillmäta oss insigt att deröfver afgöra. De författare, Hr E. B. anför, – och många före dem – lägga vigten derpå, att nuvarande egaren icke för jorden betalt det kapital, som räntan till kronan representerar. Ingen nekar, att innehafvaren vid den tid, skatten pålades, gått samma kapital förlustig. Hr E. B. lemnar den frågan, och genom ett lätt hocus pocus vänder han sig till den ställning, »hvari jordbrukaren försattes efter påläggandet af en ny grundskatt» – för att fäkta mot väderqvarnar och bevisa, att den »nya» skatten höjer produktionskostnaden.

50

Vi hafva alltså icke, såsom Hr E. B. vill inbilla läsaren, i vår okunnighet ansett skatt på kapitalet och skatt på konsumtionen lika, eller bådas kapitalisering för lika görlig sak. Vi hafva endast sagt, att det är lika klart, att en *ny* skatt på jorden fördyrar produktionen af jordbruksalstren, som skatten på en råvara fabrikatet, personela utskylderna all produktion öfverhufvud o. s. v. Hr E. B. tillåter sig en

annan osanning, då han säger oss hafva påstått, att »grundskatten ersättes af konsumenten». Lika litet hafva vi påstått, hvarken att konsumtionen står stilla eller tilltager i följd af jordskatten. Vi hafva endast påpekat, att Hr E. B. antager först det ena, sedan det andra.

Men om en köpare af jord för en del af densamma icke erlägger något kapital, utan endast årlig ränta (jordskatten), så vill det synas, att produktionskostnaden på denna del härigenom icke ökas. Att räntan icke är högre, än den gängse för i jord nedlagda penningar, derföre sörjer egaren vid inköpet; ty han betalar för det hela icke mera, än att skatten och räntan på köpesumman *sammanlagda* motsvara räntan på kapitalvärdet. Den del af kapitalet, han icke utbetalt, har han i behåll som driftkapital. Och då så är, kan jordskatten blott oegentligt sägas vara en skatt på kapitalet. Den är visserligen en ränta på nationalkapitalet, men icke på någon enskilds kapital. Också finnas national-ekonomer, som särskilja jordräntan i allmänhet från kapitalräntan. Borttages beskattningen, blir produktionen billigare för innehafvaren, men icke för nästa köpare, som för jorden måste betala det motsvarande kapitalet.

Har det, som Hr E. B. säger, varit hans mening att bevisa, att »grundskattens nedtryckande inverkan är af samma art, som den hvaraf en jordegare känner sig besvärad, hvars egendom är graverad med in-teckning», så har han påtagit sig det omöjliga. Ty in-teckningen förutsätter ett lånad kapital, som skall återbetalas. Grundskatten representerar ett kapital, som jordegaren (köparen, arftagaren) icke betalt, icke heller är skyldig, således icke heller behöft låna. Det är endast genom hocus pocus med den »nya» skatten han kan komma dertill. Likaså på Hr E. B:s råd genom skattens kapitaliserande. För öfrigt kan en in-teckning gravera eller icke gravera efter omständigheterna. Den graverar icke, om kapitalet användt i rörelsen ger högre ränta, än långfivaren derföre erhåller. Men som sagdt: grundskatten förutsätter intet in-tecknad kapital.

Att jordskatten kan vara än mera hämmande, än en in-teckning, för den fria disposition öfver jorden vid delning, arrenden o. s. v., detta är en sak för sig, som vi dessutom icke på minsta sätt dragit i tvifvel.

Hr E. B. försäkrar saken öfverhufvud vara mäktas svårbegriplig. Af oredan i hans bevisning ser det verkligen så ut. Vi tänka, det vore honom ganska nyttigt, att söka reda sina begrepp deri, förrän han härnäst genom dikter söker göra vår logik misstänkt.

Hvad angår industriela företag för statens räkning, bevisar postverkets förvaltning för statens räkning ingenting. Statsverket kan afsäga sig all vinst på ett företag till allmän nytta, till och med förlora derpå och hafva sin ersättning på annat håll. Men skall kapitaliseringen af grundskatten åt staten ersätta denna, så måste kapitalet användas med vinst. Eller om det ingen ränta ger, måste ersättning sökas i andra skatter – af hvilka väl jordegaren får draga sin andel isynnerhet i Finland. Skola dessa vara af den art, att jordegaren går fri, så hafva öfriga invånare i landet att klaga öfver orättvisa. *Say* anser det redan för en orättvisa mot de öfriga, när jordegaren betalar skatt efter en värdering af jorden för hundra år tillbaka. Han sluta också sitt arbete med orden: »Man bör icke någonsin förgäta, att en stats rikedomar aldrig kunna befinna sig i bättre händer, än i enskild mans hand. Ty hos honom bära de de rikaste frukter.»

Man kan, som Hr E. B. bevisar, vara en mycket stor nationalekonom och likväl resonnera inskränkt, såsom han om beskattningens ojämnhet. Om t. ex. jordskatten uppgår till det belopp, att jorden ger

allsingens ränta derutöfver, d. v. s. icke har något kapitalvärde i arf och köp, så är egaren blott arbetare för statens räkning. Brist på beräkning och lusten att vara sin egen kan likväl drifva den ena efter den andra att köpa en sådan jord. Att skattenedsättning då är önskelig, borde icke ens Hr E. B. neka. Förhöjning af jordskatten på annat håll har dermed icke alls att skaffa. Men om – ett annat exempel – rusthållen »tillsvidare» blifvit befriade från skyldigheten att ställa häst och karl mot en vakansafgift, som gör dem till skattetagare från sina augmentshemman, icke alls till skattbetalande, så kan denna temporära åtgärd åter upphävas till fördel för öfriga skattdragande.

Kappafgifterna t. ex. till lagmännerna, skall- och brofogdarne, hvilka Hr E. B. betraktar med så stor »pietet», hafva med kommunalväsendet icke det minsta gemensamt. Lagmanskapparne vidare kunna i ro förtäras c:a 100 mil från den ort, der de uppbäras. Kapellinvånarens afgifter till pastorerna, till pastorsbolets och moderkyrkans underhåll äro likasålitet nödvändiga för kommunalfriheten – i kapellerna. Men det gifves många ting i verlden, om hvilka man ingenting läser i lexan.

Hr E. B:s öfriga advocerande för bevisande af sina anförandens obestridlighet lemna vi derhän såsom idel lindanseri, förmenande, att han har besinning nog att finna skärpan i den redan erhållna tillrättavisningen vara icke alldeles oförtjent.

Oväntadt hafva vi fått mycken polemik att sköta, den ena argare, än den andra. Så träder med anledning af våra yttranden i senaste nummer öfver »Lärobok i Allmän och Svensk Grammatik. Åbo 1857» Hr B-r i H:fors Tidningar fram med ett riktigt yrväder af tillmälen och påståenden. Hvad äfven han låter sig angelägnast vara, är att försäkra, att han är linguist, men att vi icke förstå något af den saken. Vi kunde visst fråga tillbaka: hvad det är i Hr B-rs uppträdande, som egentligen röjer förstånd. Men då Hr B-r likväl lyckats tvinga sig till att skratta, rätteligen »beskratta» oss, vilja vi äfven taga frågan från den glada sidan.

Roligt är det sålunda, att se Hr B-r taga så hjertans ifrigt parti för sagde skrala läroboks förträfflighet. Förhållandet är visserligen det, att författaren citerar en af Hr B-r utgifven Latinsk grammatik, såsom ett bland mönstren för sina definitioner. Måtte Hr B-r förunnas ett långt lif, på det att han må ridderligt kunna försvara hvar och en stympare i tredje och fjerde led, som i ett företal nämner hans grammatik! Det ligger ingenting ondt deri. Men visst skulle en mindre skrattande man anse för klokast, att lemna försvaret åt författaren – om denne icke eger den del af nutidens vett, att han finner det lika taktlöst som fruktlöst att uppträda till försvar för egna, af kritiken illa behandlade opera.

Så uppoffrande är dock icke Hr B-r, att han skulle försvara boken in totum et tantum. Han har den roligheten att utplocka, hvad deri hörer honom till, och för detta kläder han sig i harnesk, kusligt att påse.

Hvad som isynnerhet gör hans fäktande så kusligt, är dess öfverensstämmelse med den öofverträfflige riddarens af La Mancha. Ty Hr B-r har haft den synnerliga oturen, att icke förstå de flesta af de anmärkningar, mot hvilka han drager i härnad; och hans fäktande är derföre ett det roligaste fäktande mot väderqvarnar.

Så t. ex. fruktar Hr B-r för hela den sinnliga och synliga verdens förstöring, om alla substantiva skulle vara abstrakta, rätteligen uttryck för abstrakta begrepp. Han har icke råkat få lära, hvad nuförtiden

skolgossarne veta, att hvarje i ord uttalad föreställning och tanke är en abstraktion. När han påminnes derom, att äfven det s. k. konkreta substantivet är uttryck för en abstrakt bestämning, t. ex. häst betecknar all världens hästar, sten både tegelsten och gråsten (och skorsten?) o. s. v., så tror han meningen vara, att stenar och hästar skola vara till blott i fantasin. Detta »beskrattar» nu Hr B-r riktigt grundligt, så att det är en lust och glädje åt. Man kan billigtvis icke begära, att han under skrattparoxysmen skulle komma att tänka derpå, att vi icke skulle anmärkt en så trivial sak, om icke indelningen i grammatiken vore lika opraktisk som den är falsk. Ty ingen form, intet språkbruk 10 uppvisas, som skulle tillkomma blott det ena eller andra slaget, konkreta och abstrakta. Man ger den origtiga definitionen, och sedan talar man allsicke vidare om det definierade. Det är en rolighet hos de flesta grammatikskribenter. Hr B-r kan med desto större fröjd i den instämna.

Det skulle leda för långt, att följa Hr B-rs egna utläggningar i spåren. Men vi fråga t. ex.: äro orden förstånd, ideal, Gud abstrakta? Nå väl! Finnes det, som dessa substantiva beteckna, »till för de yttre sinnena såsom handling (tillstånd) eller egenskap»? – Så menar B-r. 20 Men frågan är visserligen onödig, ty Hr B-r har påtagligen intet medvetande om sina definitioners art. Med oefterhärmlig naivitet sätter han sig ned, för att lära oss, hvad språk är, allt i mening att materien hotas med undergång, om alla substantiva blifva abstrakta!

Likaså litet förstår Hr B-r, att vår anmärkning mot definitionerna på Modus Indicativus samt på Gerundium och Supinum gälla definitionens form icke det menade innehållet. Kan väl någon, som har minsta aning om en definition, anse för sådan: »Indikativus tillkännagifver något vara verklighet.» Tillkännager t. ex. i uttrycket: spöket sitter på taket, verbets modus att spöket eller ett annat »något» är 30 verkligt. Men det är fåfängt tala om en definition till Hr B-r. Han ger sig att vidlyftigt demonstrera angående indikativi betydelse och verkligheten, och kommer ingalunda dertill, att denna form skulle nyttjas, för att uttrycka, att skeendet eller handlingen, som verbum betecknar, är verkligt – utan den talande skall derigenom tillkännagifva: »något» vara verklighet, som likväl kan vara aldeles icke – verkligt» o. s. v. Hr B-r må visst skratta! I förbigående kan nämnas, att läroboken har den egenheten, att alls icke definiera Verbum. Modus definieras: »sättet, hvarpå en handling utsäges genom verbum finitum». Finnes väl i en sådan definition ens vanligt sundt vett? Vi fråga icke, för att få Hr B-r att svara och skratta. Ty han förstår ändå icke, hvarom fråga är. 40 Definition på Infinitivus och Gerundium, att de »närma sig till likhet med substantivum abstraktum» – vill väl Hr B-r icke fullkomligt kännas vid, men för tanklös anser han den dock icke. Han bevisar äfven här, att dessa former verkligen hafva den antydda betydelsen. Definitionens form är för honom icke till.

Samma spärriddt möter i fråga om lärobokens definition på sats: »en fullständig tanke, som utsäges.» Hr B-r bevisar vidlyftigt, att det icke angår satsen, grammatiken eller honom, om tanken är sann eller falsk. Om enfalden i den fullständiga tanken och om sjelfva uttryckets i definitionen platthet har han ingen aning. Men till det roliga i 50 fäktandet i luften kommer här åter det roliga bevisningen. Alla omdömen skola nemligen vara satser, men alla satser icke omdömen. Bevis: »huru är det?» är en sats, men icke ett omdöme! »Satsen» är rätt ett språkprof af en linguist. Meningen är: att om predikatet är ett frågeord, så innebär satsen intet omdöme. Men om subjektet är ett

frågeord? Troligen också intet omdöme – endast en tanke, och en »fullständig» tanke! Hr B-r tror, att det icke hör något omdöme dertill, att fråga, hvad man icke vet, hellre än att göra påståenden i vädret. – Det blir än galnare, då Hr B-r medgifver: »att ordet fullständig bättre kunde vara borta ur definitionen, derföre att för den motsats 'ofullständiga tankar', hvarpå ordet häntyder, rätteligen endast uttrycket 'begrepp' begagnas.» – Begrepp är således en ofullständig tanke! Tanke är en fullständig – likväl icke ett omdöme. Man börjar förstå, hvarföre Hr B-r icke »begriper». Han vill ej tänka ofullständigt!

10 Men vi skola för ett ögonblick tala allvarsamt. Hr B-r vet icke af kopulan i vissa satser t. ex. »han lefde», »han syntes vara lefvande». Engelsman måste säga: *He was living*. Men Hr B-r menar, att regeln får tagas blott ur Svenskan? Han kan icke i det senare anförda uttrycket finna tvenne satser, äfven om han förvandlar det till aktivt: man ansåg, att han var lefvande? Hvilket af de tre uttrycken: *laudatur*; han berömmes; *il est loué*, anser väl Hr B-r utgöra en sats. Det första har intet särskildt ord för subjekt eller för kopula, det andra intet för kopulan, endast det tredje för alla tre. Består nu satsen af en, två eller tre delar. Sjelf säger han: »det är en karakteriserande egenskap för

20 verbum finitum, att det innefattar kopulan.» Men hvad är då kopula i verbum finitum – isynnerhet då Hr B-r menar, att äfven verbets tempus och modus äro uttryck för predikatet? Dock vi måste frukta, att läsaren tror sig höra tvenne skolgossar diskutera. Han kan föga föreställa sig, att någon för en linguist kan på allvar vilja bevisa, att en sats är uttryck för ett omdöme.

Vi torde derföre också rättast lemna derhän utläggningen af, hvad slägte och art betyda. Föga eftertanke fordras för att inse, att man väl kan säga: fogelns (slägtets) arter, men att uttrycket foglarnes arter är en vårdslöshet. Endast bildvis talar man om arter af ord. *Slag* af ord är det

30 rättare. Man *uttrycker* sig muntligen och skriftligen, men »utsäger» sina tankar muntligen. I en lärobok uttrycker man sig korrekt, isynnerhet definierar man precist och korrekt. Det borde en läroboks författare betänka. Hr B-r till tröst erinra vi om, hvad vi förut yttrat, att i en specialgrammatik för skolan definitionen kan vara god nog, om den blott ger ett konstant kännetecken på det definierade. Härmed hade Hr B-r kunnat vara belåten. Han begär för mycket, om han vill hafva sina af lärdomshåg förvridna beskrifningar upphöjda till definitioner i en allmän språklära.

40 Slutligen böra vi med några ord ihågkomma Suometar. Vi anmärkte i en not dess Redaktions förnekande af det historiska faktum, att kristna religionen blifvit Finnarne påtvingad – vi nyttjade uttrycket »med eld och svärd». Suometar bevisar nu urkundligen, hvad Erik's landstigning angår, att han först lät fråga Finnarne, om de ville underkasta sig och antaga kristendomen; men de nekade, slog han dem – med svärdsegg. Suometar drager häraf den slutsats, att kristendomen icke infördes med eld och svärd, utan att Finnarne blefvo kristna, emedan de blifvit slagna (»tappiosta») och af fruktan (»pelosta»). Då nu Erik sedermera lät predika och bygga kyrkor, så har Suometar bevisat, att kristendo-

50 men här icke infördes med eld och svärd. Bladet håller mycket tal om, huru derom icke står i krönikorna, och huru det, såsom ett instrueradt blad anstår, endast stöder sig på dessa. Man vet icke rätt, om allt är rena allvaret eller den högtidliga minen vid en riktig mästerrolighet. Ty hvad bladet leder i bevis, är ju uppenbart intet annat, än att de öfverlevande, besegrade och döden fruktande, icke de redan ihjälslag-

na voro de, som omvändes till kristendomen.

Då vi tillika gånvo en släng åt ett platt och tanklöst åberopande i Suometar af Svenska hjelpen för de nödlidande, har dess redaktion begagnat tillfället att beklaga våra fientliga tänkesätt mot Sverige – rätt uppfyllande budet: varen enfaldiga som dufvor och listiga som ormar!

Ett svenskt blad i landet, utan att veta, hvarom fråga är, kommenterar den på sitt vis – och man säger oss, att Svenska Tidningen, som naturligtvis är okunnigare, skall tagit sig anledning att ytterligare utspinna sitt förut behandlade ämne, vårt oberättigande att snäsa af de Svenska författare, som i decennierna utmålat Finska folkets närvarande elände och dess oduglighet till allt, hvad som utgör en nations andliga lif, till utbildande af ett eget stats- och samhällsskick, ett eget bildadt språk, en nationel vetenskap och litteratur. Vi hafva verkligen, ehuru vi redan för ändamålet hade ett antal corpora delicti samlade, lemnat de lofvade citationerna ur desamma, för att icke onödigtvis förlänga den förbittrande ordvexlingen. Från detta beslut förde oss icke heller Svenska Tidningens personliga tillmälen mot undertecknad. Vi hade icke heller minsta uppsåt att förnya polemiken, då vi i en not tadtade tvenne ställen i Suometar. Anledningen var enkelt, att Suometar för sin publik förnekat ett historiskt faktum. Undertecknad fäste mera uppmärksamhet dervid, emedan han trott sig inse, att en med våld påtvingad religion, mera än någon annan öfvermakt, bryter ett folks andliga krafter, och funnit det historiska beviset derpå i en del Tyska stammars, framförallt i de långs Östersjöns södra och östra kuster bosatta, Finska och Slaviska stammarnes historia. Undertecknad har längesedan offentligen yttrat denna öfvertygelse och sökt förklara det historiska faktum. Hvarföre vi anse det gagneligt att ihågkommas, hörer icke hit. Af artighet kan det icke förnekas. Icke heller ligger i sjelfva faktum någon beskyllning mot någon. Alla nationer, som det förmå, äro i sin tidigare historia eröfrare. De upphöra att vara det, när de icke mera hafva förmåga dertill. Känslofulla sympatier och ädelmod äro i politiken och i nationernas ömsesidiga förhållanden barnsagor. En nation fyller sin uppgift så i eröfringen som i sjelfbevarandet; och den förra är blott en kraftigare form af det senare.

Att vi i samma not påpekade Suometars följande till innehåll och form lika taktlösa adress till sina läsare, har sin förklaring i adressens beskaffenhet. Dess taktlöshet kan icke bevisas för den, som icke inser den utan bevisning. Att dess påpekande intet för Svenska namnet förnärmande innebär, ja dermed icke har det minsta att skaffa, behöfver lika litet bevis. Den lyder i öfversättning:

»Svenska folkets broderliga gåfvor åt de hungrande i landet hade redan i vårt land väckt till lif de gamla känslorna af kärlek¹ för våra ständiga (eviga) välgörare, och detta nya kärleksbevis, att de på anfördt sätt ihågkomma vårt lands dyrbaraste högtider, lifvade alla stadens invånare» o. s. v.

J. V. S.

¹ Af Red. understruket. Man har från senaste krig den roliga anekdoten, att en bonde funderade på, om icke Engelska drottningen möjligtvis vore än rikare, än Kejsaren, och kunde skänka än mera. Att denna låga sinnesart icke bör gifva sig ett uttryck i landets tidningar, detta var och är vår oförgripliga mening.